

A munkanélküliség elemzése a Központi Régió megyéiben

MADARAS SZILÁRD

Jelen tanulmány a Központi Régióban lévő munkanélküliség helyzetét mutatja be, és azokat a legfontosabb okokat elemzi, amelyek miatt kialakultak annak helyi különbségei. Románia csatlakozási éve az Európai Unióhoz, 2007, azért jelentős, mert a régióban átlagosan ekkor volt a legalacsonyabb a munkanélküliség egy több mint évtizedes időszakaszban. Regresszió-elemzéssel vizsgáltam a munkanélküliségi ráta kapcsolatát a többi változóval, amelyek a Központi Régió gazdasági és szociális helyzetét írják le, valamint tanulmányoztam a helyi okokat, amelyek a munkanélküliség csökkenéséhez vezettek.

Kulcsszavak: Központi Régió, regionális gazdaságtan, munkanélküliség, Európai Unióhoz való csatlakozás, regresszió elemzés

A munkanélküliség alakulását befolyásoló tényezők az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőző időszakban

A munkanélküliség elsősorban a rendszerváltást követő átmeneti időszaknak volt az egyik alapvető problémája, azonban a gazdasági válság hatására most újból jelentkezett.

A munkanélküliség, mint országos és regionális probléma kialakulásának az átmeneti időszakban bekövetkezett gazdasági szerkezetváltás volt az elsődleges oka: a nagyszámú elbocsátások, az ipari egységek megszűnése, privatizálása, szerkezeti változása váltotta ki. (Osoian, 2005.)

Párhuzamosan a mezőgazdasági ágazat nagy arányokban felszippantotta a felszabadult munkaerőt, így megnőtt a mezőgazdaságban foglalkoztatott népesség aránya, azonban az ágazat termelékenysége messze alulmaradt. (Vincze, 2000.)

A migráció jelentős méreteket öltött, elsősorban a közép-korosztályú, jól képzett munkavállalók kerestek munkát külföldön. Azonban ennek csökkentő hatása a munkanélküliek arányát tekintve elhanyagolható. (Constantin, 2004.)

2000-től kezdve következett be az a makrogazdasági stabilizálás és reál értékű gazdasági növekedés, amely növelte a munkaerő keresletet, így csökkentette a munkanélküliséget. (Nemzeti Fejlesztési Terv 2007–2013)

2005-től a munkapiacra levő kereslet-kínálat egyértelműen a kereslet irányába billent át, az IT szektorban, építőiparban folytonos munkaerő-hiány alakult ki. Ezzel összefüggésben a külföldi munkavállalók hiánya is érezhető volt az ország munkaerőpiacán. Becslések szerint több mint 2 millió román állam-

polgár dolgozik külföldön, a migráció főleg az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőző években gyorsult fel. (Cindrea, 2007.)

Az EU-s csatlakozást közvetlenül megelőző években a migrációs hatás, továbbá a gazdasági növekedés miatt a belső munkaerőpiacon bekövetkezett keresletnövekedés miatt csökkent a munkanélküliség.

Panel adatok regresszió elemzése

A panel regresszió elemzési módszer lehetővé teszi n változónak T periódussal, idősorban megadott adatai (*panel matrix*) közötti regresszív kapcsolat vizsgálatát. A modell alapegyenlete:

$$y_{it} = \alpha + x_{it}\beta + v_i + \varepsilon_{it}, \quad i = 1, \dots, n \text{ és } t = 1, \dots, T \quad (1)$$

ahol α jelenti a konstans tagot,

β a modell együtthatóit, amelyeket számítással becsülünk,

$v_i + \varepsilon_{it}$ jelentik a visszamaradó tagokat (*reziduumokat*), vagyis

v a változókra vonatkozó reziduumok, melyek egységenként különböznek, viszont változóként állandóak,

ε_{it} reziduumok a következő tulajdonságokkal rendelkeznek: a középértékük zéró, egymás között nem korrelálnak, és nem korrelálnak x és v értékeivel. A köztük levő kapcsolatot az $\varepsilon_{it} = v_i + \omega_{it}$ kifejezés írja le, ahol feltételezzük, hogy ω_{it} standard reziduumok. (STATA Reference Manual, Release 4)

Az alapegyenletből kiindulva a következőt írjuk fel:

$$\bar{y}_i = \alpha + \bar{x}_i\beta + v_i + \bar{\varepsilon}_i, \quad \text{ahol} \quad (2)$$

$$\bar{y}_i = \sum_t y_{it} / T_i, \quad \bar{x}_i = \sum_t x_{it} / T_i, \quad \bar{\varepsilon}_i = \sum_t \varepsilon_{it} / T_i$$

Kivonva a (2) egyenletet az (1)-ből a következőt kapjuk eredményül:

$$(y_{it} - \bar{y}_i) = (x_{it} - \bar{x}_i)\beta_i + (\varepsilon_{it} - \bar{\varepsilon}_i) \quad (3)$$

A regressziós modell β együtthatóit az (1), (2), és (3) egyenletek alapján becsüljük a következőképpen:

- FE (*fixed-effect*), a modell alapfeltételezése, hogy a változók különböznek egymás között, de állandóak időben. Az együtthatók becslése a legkisebb négyzetek módszere szerint történik a (3) egyenlet alapján;

- BE (*between-effect*), a modell alapfeltételezése, hogy a változók egymás közötti különbsége állandó, időben változó. Az együtthatók becslése a legkisebb négyzetek módszere szerint történik a (2) egyenlet alapján;

- RE (*random-effect*), abban az esetben használjuk, ha egyes változók állandóak időben, de egymás között mutatnak eltérést, és fordítva: időben nagy variációt mutatnak, de egymás között állandóak. A *random-effect* becslés az előző kettő súlyozott átlaga. (STATA Reference Manual, Release 4)

A STATA programmal való elemzés első lépése az adatok idősorba való rendezése, és panel mátrixként való meghatározása; ez utóbbi az *xtset* paranccsal történik. A modell általános parancsa a programban:

```
xtreg depvar [varlist] [if exp] [, be fe re level(#) vls i (varname i)]
```

A modell és az együttthatók szignifikanciájának tesztelése a lineáris regresszióra vonatkozó módon történik. Ezek mellett az irodalomból ismert a Hausmann teszt, a modell típusának eldöntésére (STATA Reference Manual, Release 4).

A munkanélküliségi helyzet az EU-27 tagországaiban

Az Európai Unió két csatlakozási hulláma (2004 és 2007) között eltelt időszak alatt csökkent a munkanélküliségi ráta az EU-25, és EU-15 szintjén, a legnagyobb csökkenés azonban a 2004-ben csatlakozott 10 új tagországban észlelhető, illetve szerkezetileg ezen a csoporton belül különösen a fiatalok esetében. (1. táblázat)

2007 után, vagyis Románia és Bulgária EU-ba lépése után az EU-27-ben tovább csökkent a munkanélküliségi ráta. A munkanélküliség csökkenése a fiatal korcsoportnál az újonnan csatlakozott 10 tagország, illetve Bulgária és Románia esetében feltételezhetően a migrációval függ össze. Bár 2004–2008 között jelentősen csökkent a munkanélküliségi ráta a fiatalok körében, mégis több mint duplája az átlagnak, és Romániában magasabb az EU-s átlagnál (1. táblázat).

1. táblázat A munkanélküliségi ráta alakulása az Európai Unió tagországaiban

1	Munkanélküliségi ráta									U
2	Munkanélküliségi ráta, 15-24 év közöttiek									UYo
3	Munkanélküliségi ráta nőknél									UFe
	2004			2007			2008			
Tagország	U	UYo	UFe	U	UYo	UFe	U	UYo	UFe	
EU-27	9,2	18,7	9,9	7,2	15,5	7,9	7,0	15,6	7,5	
EU-25	9,2	18,5	10,0	7,2	15,4	8,0	7,1	15,5	7,7	
EU-15	8,3	16,1	9,1	7,0	14,9	7,8	7,1	15,5	7,7	
NMS-10	14,3	31,6	15,1	8,1	18,0	8,8	6,8	15,9	7,5	
Bulgária	12,0	25,8	11,5	6,9	15,1	7,3	5,6	12,7	5,8	
Románia	8,1	21,9	6,9	6,4	20,1	5,4	5,8	18,6	4,7	

Forrás: Eurostat

Az EU-ban 2000-től számos foglalkoztatás-politikai dokumentum látott napvilágot, amelyek a munkanélküliség problémáját strukturális vagy regionális problémaként kezelték. Ezek alapján a 2000–2006-os időszakban aktív munkahelyteremtő és felnőttképző programok zajlottak, amelyek jelentős eredményeket értek el a munkanélküliség megelőzése terén. (Madaras, 2008)

Bár a munkahelyteremtő programok jelentős hatást értek el, a munkanélküliség csökkenésének elsődleges oka azonban a 2000 után bekövetkezett gazdasági növekedés. (Madaras, 2009a) Ilyen értelemben a Románia esetében bekövetkezett munkanélküliségi csökkenés szintén a gazdasági növekedéssel van összefüggésben. (Madaras, 2009a)

Romániában a munkanélküliség általános csökkenése regionálisan és helyi szinten különböző ütemben zajlott, ennek a folyamatnak a részletesebb elemzése a következőkben a Központi Régió megyéire fókuszál.

A munkanélküliség elemzése a Központi Régió megyéiben

A statisztikai adatok alapján nagyon jól elkülönül egymástól két időszak: az Európai Unióhoz való csatlakozást megelőző periódus és az ezt követő évek. 2007-ig a munkanélküliségi ráta csökkenése volt tapasztalható a Központi Régióban, 2000–2007 között több mint 7%-al csökkent például Fehér és Szeben megyékben. 2007 után azonban jelentősen növekedett a munkanélküliségi ráta, elsősorban Fehér (+4,72%), Szeben (+3,60%) és Hargita (+3,25%) megyékben. (2. táblázat)

2009-es adatok alapján a Központi Régió átlagához képest Fehér, Kovászna és Hargita megyékben jelentősen nagyobb, míg Maros és Szeben megyékben sokkal kisebb a munkanélküliségi ráta. (2. táblázat)

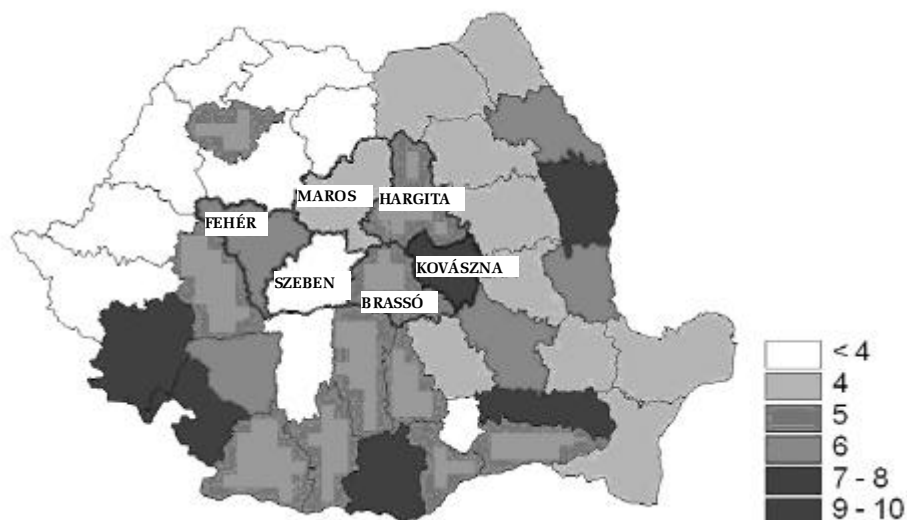
2. táblázat. Munkanélküliségi ráta a Központi Régió megyéiben 2000–2009 között, százalékban

	2000	2005	2007	2008	2009*
Központi Régió	10,30	7,30	4,80	5,20	7,84
Fehér	12,90	8,30	5,70	7,00	10,42
Brassó	11,40	8,70	5,00	4,30	7,07
Kovászna	11,20	8,80	7,00	7,20	9,12
Hargita	9,90	8,50	5,10	6,60	8,35
Maros	7,10	4,60	4,30	4,70	6,21
Szeben	10,30	6,00	3,10	3,10	6,70

* Az Országos Munkaerő Foglalkoztatási Ügynökség júliusi adatai alapján.

Forrás: IN SSE Tempo-Online, az Országos Munkaerő Foglalkoztatási Ügynökség hivatalos honlapja: <http://www.anofm.ro>

A munkanélküliségi ráta 2008-tól bekövetkezett növekedése elsősorban külső körülményekre vezethető vissza, a megyék közti különbségek azonban belső okokra vezethetők vissza. Romániában a nyugati megyékben jelentősen alacsonyabb az átlagnél a munkanélküliségi ráta, míg a keleti és déli megyékben magasabb. A Központi Régióból Szeben – Arad, Bukarest és Kolozsvár mellett – az alacsonyabb munkanélküliséggel jellemezhető megyék csoportjában található, míg Kovászna – Vaslui, Teleorman és Mehedinți mellett – a magas munkanélküliségi értékkel bíró megyék csoportjában (1. ábra.)

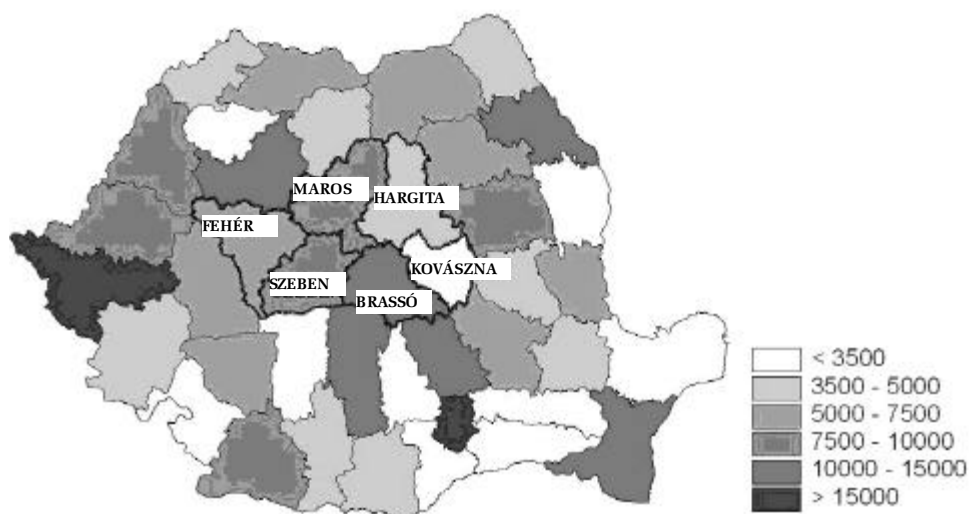
Forrás: Saját szerkesztés ArcviewGIS-szel, INSE, Tempo-Online

1. ábra. A munkanélküliségi ráta Románia megyéiben 2007-ben (%)

A megyék különböző fejlettségi szintjét jól tükrözi a bruttó nemzeti termék eloszlása 2006-ban. (2. ábra) A nagyobb gazdasági termelést megvalósító megyék: Bukarest, Arad, valamint a vizsgált régióból Brassó, míg a gazdasági termelésben lemaradt a régióból Kovászna – Vaslui, Giurgiu és más megyék mellett.

A munkanélküliség helyzete tehát a Központi Régió esetében jelentős különbségeket mutat megyénként. A megyék közti különbségeket elemezve a vállalkozói hajlandóság, a népesség mobilitása, az agrárágazat termelékenysége, városi-vidéki népesség aránya, és a turisztikai befogadó kapacitás mutatói alapján vizsgáltam a Központi Régió megyéit.

1997-ben a legalacsonyabb munkanélküliségi ráta Kovászna megyében volt, ahol alacsony a havi átlagjövedelem, és relatív alacsony a vállalkozások száma. A legmagasabb Maros megyében volt, ahol szintén alacsony a vállalkozások száma, és a népességmozgás negatív tendenciát mutat. (3. táblázat)

Forrás: Saját szerkesztés ArcviewGIS-szel, INSE, Tempo-Online

2. ábra. Bruttó nemzeti termék a Központi Régió megyéiben 2006-ban (RON)

2007-ben a legalacsonyabb munkanélküliségi ráta Szeben megyében volt, ahol a legmagasabb a megyék között a havi átlagjövedelem. A legmagasabb pedig Kovászna megyében volt, ahol a legkisebb az agrártermelésre használt terület a megye teljes területéből, és a legkisebb a számosállatok aránya a régióban, illetve a népességmozgás átlaga negatív értékkel szerepel.

3. táblázat. A megyékre vonatkozó változók megnevezése és értékei 1997-ben és 2007-ben

Sorsz.	Mutatók neve	Megnevezés
1	Foglalkoztatási ráta	foglrata
2	Munkanélküliségi ráta	munkrata
3	Nettó havi átlag jövedelem	joved
4	Ezer lakosra jutó aktív vállalkozások száma	vallalk
5	Agrárterület aránya a teljes területből	agrarter
6	Számosállat aránya megyénként az össz-regionálisból	lstcku
7	Turisztikai szálláshelyek aránya a teljes lakóházakra vonatkoztatva	turisztk
8	Ezer lakosra jutó végleges lakóhellyel történő beköltözések és kiköltözések különbsége	nepmozg
9	Városi környezetben lakó népesség aránya	urban
10	Magán tulajdonban levő házak aránya	magantul

Megye	Év	foglata	munknl	joved	vallalk sz/	agrarfel
		%	%	RON	1000 lakos	%
Fehér	1997	71,40	8,90	598,67	11,22	52,01
	2007	71,90	5,70	933,00	20,42	52,65
Brassó	1997	66,20	8,10	692,79	17,75	55,48
	2007	57,70	5,00	984,00	32,31	52,75
Kovászna	1997	72,30	6,80	533,94	16,14	50,25
	2007	60,90	7,00	792,00	20,51	50,21
Hargita	1997	72,40	8,80	507,57	14,40	61,22
	2007	64,20	5,10	814,00	24,68	59,71
Maros	1997	70,30	10,20	610,68	12,58	61,04
	2007	65,80	4,30	950,00	22,89	61,44
Szeben	1997	65,50	8,20	591,48	15,04	56,69
	2007	65,40	3,10	987,00	27,16	56,21

Megye	Év	lstcku	turisztk	nepmozg sz/	urban	magantul
		%	Sz / Sz	1000 lakos	%	%
Fehér	1997	20,06	1,25	-4,61	57,73	95,62
	2007	23,86	1,28	-6,66	58,22	98,30
Brassó	1997	19,75	4,74	14,77	76,17	76,41
	2007	20,04	5,60	-0,77	74,28	95,33
Kovászna	1997	9,62	4,24	1,94	52,74	94,10
	2007	9,40	2,99	-3,68	50,34	97,47
Hargita	1997	11,73	7,49	0,61	46,21	96,06
	2007	10,07	5,42	-2,12	44,30	96,74
Maros	1997	23,73	3,34	-3,88	51,81	91,79
	2007	20,81	2,78	-1,72	52,62	97,36
Szeben	1997	15,12	3,47	6,38	68,52	89,71
	2007	15,84	3,16	5,74	67,45	96,38

Forrás: INSSE Tempo-Online

Alacsony városi környezetben élő népességgel jellemezhető Hargita megye, és a megyék közül a legmagasabb ez az arány Brassó megye esetében. (3. táblázat)

Az 1997–2007-es időszak adatai alapján regressziós modell segítségével vizsgáltam a munkanélküliségi ráta alakulását a 3. táblázatban lévő magyarázó változókkal (kivéve a foglalkoztatási rátát és a nettó havi átlagjövedelmet).

Az elemzés hipotézisei:

- mivel jelentős a mezőgazdaságban foglalkoztatott népesség aránya, fel-

tételezhetően kapcsolat létezik az agrárterületek illetve az ágazat termelése és a munkanélküliség megyei változása között;

- a turisztikai ágazat fejlesztését – mint stratégiai célt –, és az ágazatban működő vidéki vállalkozásokat – mint a gazdasági tevékenységek diverzifikációját – sok dokumentum a foglalkoztatási probléma megoldásaként fogja fel. Feltételezem, és az alábbi modellben vizsgálom annak lehetőségét, hogy kapcsolat van a munkanélküliségi ráta és a turisztikai kapacitás között;

- a népesség mozgása a megyékben kapcsolatban van az aktív népesség számának alakulásával, így feltételezhető a munkanélküliségi rátával való kapcsolata,

- a Központi Régióban levő megyék között jelentős különbség létezik, a nagyvárosok (150 ezer lakosnál nagyobb városok) eloszlásában és a vidéki környezetben lakó népesség arányát illetően. Feltételezhetően kapcsolat létezik a városi környezetben élő népesség aránya és a helyi munkanélküliség között. (4. táblázat)

- a szakirodalom alapján a munkanélküliség egyik lokális magyarázója lehet a magántulajdonban levő lakások magas aránya, amely gátolja a mobilitást, és a távoli településeken vagy más régiókban lévő munkalehetőségek iránt közömbössé teszi a munkanélkülit. (Oswald 1997, Bernstein 2009)

4. táblázat. A Központi Régió megyéinek (NUTS3 régióinak) városi–vidéki besorolása, 2007

Megyék (NUTS3 régiók) városi-vidéki besorolása	Központi Régió megyéi
Közbeeső vidéki térségek, városhoz közeliak	Brassó, Szeged, Maros
Jellegzetesen vidéki térségek, városhoz közeliak	Fehér, Kovászna
Jellegzetesen vidéki térségek, várostól távoliak	Hargita

Forrás: Fejlődő régiók, fejlődő Európa. A negyedik kohéziós jelentés, E. C. 2007

A modell hat megyét tartalmaz, 1997–2007-es időszakra. A számításokat STATA programmal végeztem el, az eredményeket a 5. táblázat tartalmazza.

A panel regressziós modell, amely a munkanélküliségi ráta függő változó varianciáját írja le, a következő független változókat tartalmazza: ezer lakosra jutó aktív vállalkozások száma, agrárterület aránya a teljes területből, turisztikai szálláshelyek aránya a lakóházak teljes számára vonatkoztatva, ezer lakosra jutó végleges lakhelyre történő beköltözések és kiköltözések különbsége, és a városi környezetben lakó népesség aránya.

5. táblázat. A panel regressziós modell (RE) eredményei

. xtreg ratsom nrnt spagr captur migr urban, re		Megfigyelések száma = 66				
RE (Random-effects regression)		Csoportok száma = 6				
		Megfigyelések száma csoportonként = 11				
R négyzet:	csoporton belüli $R^2 = 0.6091$ csoportok közötti $R^2 = 0.8369$ teljes $R^2 = 0.6536$					
RE $u_i \sim$ Gaussian		Wald $\chi^2(5) = 113.21$				
$\text{corr}(u_i, X) = 0$ (felt.)		Prob > $\chi^2 = 0.0000$				
Változók	Együtthatók	Stand. hiba	z	P> z 	[95% Konf. Intervall.]	
munknl						
vallalk	-0.4438148	0.0454244	-9.77	0.000	-0.53285	-0.35478
agrarter	-0.1455057	0.0462314	-3.15	0.002	-0.23612	-0.05489
turisztk	0.8450423	0.1440563	5.87	0.000	0.562697	1.127387
nepmozg	-0.2289356	0.0607571	-3.77	0.000	-0.34802	-0.10985
urban	0.1837354	0.0299131	6.14	0.000	0.125107	0.242364
_konstans	10.71851	3.404724	3.15	0.002	4.045374	17.39165
sigma_u = 0						
sigma_e = 1.3286001						
rho = 0 (frakció variancia u_i)						

Forrás: Saját számítások STATA programmal, INSE, Tempo-Online

A modell tesztelése Wald teszt segítségével történt, a következő hipotézisekkel:

H_0 : a modell együtthatói nem szignifikánsak, alternatívaként,

H_1 : együtthatók nem szignifikánsak, a modell elfogadható.

Szabadsági fokok száma $\nu = 6 - 1 = 5$ mellett, $\text{Prob} > \chi^2$ értéket vesz fel, következtetésképp H_0 hipotézist elvetjük, a modell helyes a benne foglalt magyarázó változókkal illetve konstanssal.

Az együtthatók tesztelése következő hipotézisekkel történt:

H_0 : az együtthatók zéróval egyenlőek, alternatívaként,

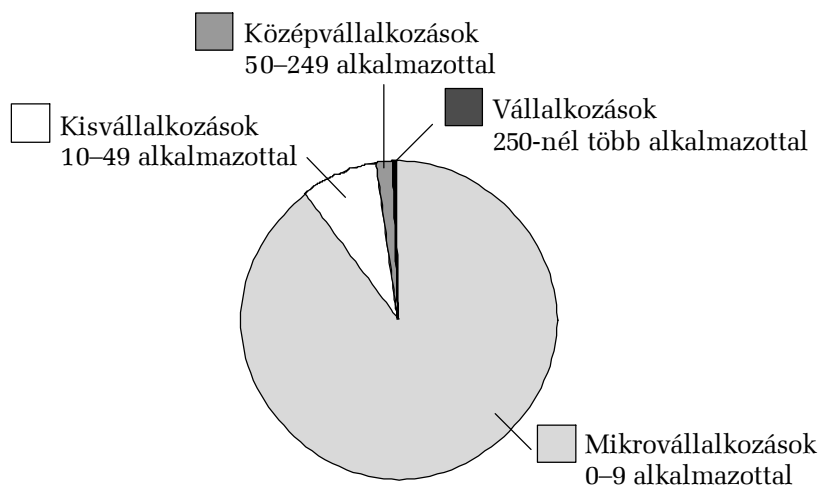
H_1 : az együtthatók különböznek zérótól. $\alpha = 0,05$ szignifikancia értékre megvizsgálva $P > |z|$ feltételt az együtthatókra, azt látjuk, hogy a standard hibák a 95%-os konfidencia intervallumban helyezkednek el, következtetésképp az együtthatók elfogadhatóak. A modell helyesen írja le a munkanélküliségi ráta változását.

A modell egyenlete:

$$munknl = 10,718 - 0,443 * vallalk - 0,145 * agrarter + 0,845 * turisztk - 0,228 * nepmozg + 0,183 * urban$$

Az együttthatók mutatják, hogy a független változók egységnyi változásánál mennyivel változik a függő Y változó.

Az ezer lakosra jutó aktív vállalkozások száma negatív együttthatóval szerepel a modellben. A vállalkozások magasabb számához tehát alacsonyabb munkanélküliségi ráta kapcsolódik. Méreteit tekintve, 2007-ben a hatályban levő besorolás alapján¹ az aktív vállalkozások 87,45%-a mikrovállalkozás volt, 10,05% pedig kisvállalkozás. E mikro-, és kisvállalkozások magas aránya magyarázza, hogy az ezer lakosra jutó aktív vállalkozások számához miért társul alacsonyabb munkanélküliségi ráta megyéknént.

Forrás: INSSE Tempo-Online

3. ábra. Az aktív vállalkozások eloszlása méret szerint, Központi Régió, 2007

Az agrárterület aránya a teljes területből negatív együttthatóval szerepel a modellben, vagyis az agrár használatban levő területek növelése a munkanél-

¹ A mikro-, kis, és középvállalkozások meghatározására az 1999/133-as törvény értelmében, a foglalkoztatottak száma alapján a következő:

- Mikrovállalkozások: 0 – 9 alkalmazottal,
- Kisvállalkozások: 10 – 49 alkalmazottal,
- Középvállalkozások: 50 – 249 alkalmazottal.

küliség csökkenésével van kapcsolatban. Ezen együtttható értelmezésénél figyelembe kell vennünk az agrár ágazatban foglalkoztatott népesség magas arányát, mely népesség nagy része az elkobzott földterületek visszaszolgáltatásával lett mezőgazdasági kistermelő. A mezőgazdasági túlfoglalkoztatottság és az önfenntartó gazdálkodások magas aránya ismert jelenségek a hazai szakirodalomban, (Vincze, 2000) így a modellben szereplő együtttható releváns.

A turisztikai kapacitást leíró változó pozitív együttthatója azt jelentheti, hogy a megyék turisztikai ágazatának befogadó kapacitása elhanyagolható háttással van a munkanélküliség csökkenésére. A modell eredményei alapján nem igazolt azon stratégiai dokumentumok feltételezése, amelyek a foglalkoztatási probléma megoldását a turisztikai beruházásokban látják.

Az ezer lakosra jutó, végleges lakhelyre történő beköltözések és kiköltözések különbsége a 3. táblázatban a megyék többségében negatív értékkel szerepel, vagyis több a kiköltözés, mint a beköltözés. A modell eredményeinek negatív együttthatója talán azzal magyarázható, hogy azok költöznek el, akik nem találnak munkát, vagy jobb munkalehetőségeket találnak a megyén kívül. Így a népesség mozgása ez esetben az inaktív népesség csökkenését jelenti, csökkentve a munkanélküliséget.

A városon lakó népesség aránya pozitív együttthatóval szerepel a modellben. A vizsgált időszakban a népesség csökkenése demográfiai okokból párhuzamosan zajlott a munkanélküliség csökkenésével.

A modellel kapcsolatos számítások nem igazolták a számosállat arányát és a magán tulajdonban levő házak arányát leíró változók kapcsolatát a munkanélküliségi ráta alakulásával. Előbbi a mezőgazdasági termelést írja le, és a modellben az agrárterületek szerepelnek csak, vagyis nem a termelési mennyiség, hanem a mezőgazdasági foglalkozási feltétel. A modell felépítése során elvégzett számítások nem igazolták azt az alapfeltevést, hogy a magántulajdonban levő házak magas aránya kapcsolatban lenne a megyei munkanélküliségi rátával. A szakirodalom a helyi munkanélküliséget magyarázó elemként említi a tulajdonjogok helyzetét (Oswald, 1997), majd későbbi tanulmányok az Egyesült Államok esetében a lakásárrakkal, és a mobilitással kapcsolatban vizsgálják ezt. (Bernstein, 2009)

A munkanélküliség helyi okai összetettek. Az általam elkészített modell 83%-ban magyarázza a megyék közti különbségeket. Az időközben megváltozott külső körülményekre – amelyet a gazdasági válság jelent – a helyi különbségek miatt megyénként másként alakult a munkanélküliségi helyzet.

Külön elemzés szükséges a vállalkozói szférában bekövetkezett változásokra, erre jelen tanulmány nem tér ki, de az 1997–2007-es időszakban bejegyzett aktív vállalkozások számának alakulása, ezer lakosra vonatkoztatva megyénként változó trendet mutat.

Következtetések

Előző elemzések rámutattak arra, hogy a foglalkoztatott népesség szerkezete jelentősen különbözik a Központi Régió megyéiben, akár csak a nettó havi átlagjövedelem.

A Központi Régió megyéiben jelentősen csökkent a munkanélküliségi ráta az Európai Unióhoz való csatlakozást közvetlenül megelőző években. 2008-tól azonban, az előző évektől eltérően növekedés tapasztalható.

A megyék közti különbségeket vizsgálva, több változót vizsgáltam a munkanélküliségi rátával összefüggésben. A változók közötti kapcsolatot vizsgálva egy regressziós modellt sikerült felépíteni, amely a munkanélküliségi ráta változását írja le.

A modellben három független változó mutat a munkanélküliségi rátával negatív kapcsolatot, így a modell alapján, feltételezhetően az Európai Unióhoz való csatlakozási időszakban a munkanélküliség csökkenésének megyei okai a vállalkozások számának növekedésével, a mezőgazdasági termőföldek arányával, és ezzel kapcsolatban a mezőgazdasági túlfoglalkoztatottsággal és a népesség mozgásával, ezen belül a kiköltözések magas arányával vannak összefüggésben.

A modellben található változók megyénkénti különbözőségei a munkanélküliségi különbségeknek jelentős részét magyarázzák. A Központi Régió megyéinek helyzetére vonatkozóan a következőket állapíthatjuk meg:

A felhasznált változók alapján alapvető különbség van a nagyobb gazdasági termelést mutató megyék és a termelésben lemaradt megyék belső szerkezetei között. Az előzőekben nagyobb a városi környezetben lakók aránya, nagyvárosok vannak a megyében, és jelentős ipari hagyományokkal rendelkeznek. A második csoportban levő megyékben nagyobb arányban él a lakosság vidéki környezetben. (Madaras, 2009b)

Brassó megyében a legmagasabb a városi környezetben lakók aránya. A megyeszékhelyen, Brassóban és a megyében nemcsak jelentős nagy hagyományú ipari egység működik, hanem ott van a műszaki egyetem központja. Ugyanitt magas a beköltözések aránya (1997-ben), pedig a GDP és a nettó havi jövedelem szintén nagyobb értékeket mutat az átlagosnál. A 2009 júliusban regisztrált munkanélküliségi ráta (7,07%) alacsonyabb a régiós átlagnál. (Madaras, 2009a)

Fehér megyében a legnagyobb a kiköltözések száma, a népességmozgást leíró változónak negatív értéke van. Ipari hagyományai elsősorban a bányaiiparban vannak, ennek következtében a megyében jellegzetesen hanyatló térségek vannak. A mezőgazdasági területek aránya relatív alacsony, a számosállat megyei aránya relatív magas. A többi megyéhez képest alacsony a turisztikai kapacitás, illetve az ezer lakosra jutó vállalkozások száma. A magas munkanélküliségnek tehát olyan jellegzetes helyi összetevői vannak, amelyek az általáno-

san kedvezőtlen munkavállalási feltételekkel vannak összefüggésben. Az elmúlt évben bekövetkezett változások következményeként, amelyek a gazdasági válsággal függenek össze, a megyék közül 2009 júliusában itt jegyezték a legnagyobb – 10y42%-os – munkanélküliségi rátát.

Hargita megyében nincs nagyváros, még csak 100 ezer fős lakosú város sem. A városi környezetben lakók aránya itt a legalacsonyabb, a munkanélküliség tehát mint a vidéki helyzettel összefüggésben lévő helyi probléma jelenik meg, hasonlóan Fehér, Kovászna és Maros megye egyes részeihez. (Madaras, 2009a) A 2009 júliusában regisztrált 8,35%-os munkanélküliségi ráta majdnem megközelíti a 2005-ös értéket, és az egyik legmagasabb érték a Központi Régió megyéi között.

Kovászna megyében a legalacsonyabb a nettó átlagjövedelem és a mezőgazdasági termelés aránya, relatív alacsony az ezer lakosra jutó vállalkozások száma és a GDP. 2007-ben itt volt a legmagasabb a munkanélküliség, de 2009. júliusában is a régiós átlagnál jóval magasabb, 9,12%-os értéket regisztráltak.

Maros megyében, bár a megye nem tartozik a legnagyobb gazdasági termelést megvalósító megyék közé, és a nettó havi átlagjövedelem is a régiós átlaghoz közeli, a munkanélküliségi ráta az egyik legalacsonyabb volt 2007-ben és 2008-ban, 2009 júliusában pedig a Központi Régióban a legalacsonyabb értéket, 6,21%-ot jegyeztek itt.

Szeben megye az egyik legnagyobb gazdasági termeléssel büszkélkedhet a Központi Régióban, 2006-ban itt volt a legmagasabb a GDP, és magas a nettó havi átlagjövedelem, illetve az ezer lakosra jutó vállalkozások száma is. Ezekkel a meglévő kedvező belső munkavállalási körülményekkel magyarázható, hogy 2007-ben és 2008-ban itt volt a legalacsonyabb a munkanélküliség (3,10%), és 2009. júliusában is csak 6,70%-ot regisztráltak.

Feltételezhetően a megyéken belüli olyan helyi különbségek, mint a vállalkozói szféra fejlettségi szintje, a mezőgazdasági ágazat termelékenység és egyéb tényezők miatt eltérő a munkanélküliség alakulása megyénként a jelenlegi gazdasági válság közepette is. E válság munkanélküliségre való hatásának felmérésére és modellezésére más elemzésre van szükség. A munkanélküliség problémájának regionális kezelésében viszont ezeket a helyi okokat és összetevőket kell szem előtt tartani.

Felhasznált irodalom

Bernstein D. (2009) „The Impact of Home Ownership on Mobility and Labor Market Outcomes: Evidence from the Current Population Survey (2005 to 2008)” Available Online at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1414461>, 2009

Cindrea I. (2007) *The Crisis on the Labor Market in Romania*, Theoretical and Applied Economics, by the AGER, April, 509, 2007

Constantin, 2004, *Fenomenul migraționist din perspectiva aderării României la Uniunea Europeană*, Studiul nr. 5 Institutul European din România – Studii de impact (PAIS II) I.E.R. - Institutul European din România, București, 2004

Madaras 2008, *Noua strategie de ocupare a forței de muncă în Uniunea Europeană în perioada 2007-2013*, Doktori referátum, 1, Közgadaság- és Gazdálkodástudományi Kar, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár,

Madaras 2009a, *Analiza ocupării forței de muncă în Regiunea Centru în perioada tranziției și strategia pentru 2007-2013*, Doktori referátum, 2, Közgadaság- és Gazdálkodástudományi Kar, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár,

Madaras 2009b, *The regional differences of occupation in Romania at level NUTS3* The 7th International Symposium of The Romanian Regional Science Association „Territorial Cohesion, Growth, Convergence, Competitiveness Baia Mare, June 12 – 13, 2009” The Romanian Regional Science Association and The North University of Baia Mare, Baia Mare, 2009

Osoian C. (2005), *Piața forței de muncă. Restructurare-șomaj-ocupare*, Editura Dacia, Cluj-Napoca

Oswald, A.J. (1997), *The missing piece of the unemployment puzzle*, An Inaugural Lecture, Working Paper Series, 1997

STATA Reference Manual Release 4, Volume Three, STATA Press, College Station, Texas, 1995,

Vincze M. (2000) *Dezvoltarea regională și rurală – idei și practici*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca,

*** Nemzeti Fejlesztési Terv 2007-2013
